

המלחמה על בית-שאן

עיר בית-שאן שוכנת בצומת דרכי ישובינו בעמק בית-שאן ועל הכביש שים לעמק ולעבר-הירדן. אוכלוסייתה, שהיא מוסלמית ברובה, מנתה כ-4200 נפש.

מפאת קירבתה לגבול — 6 ק"מ — היה קשר קבוע בין תושביה לתושבי עבר-הירדן המזרחי, קשר שהתבטא ביחסים כלכליים ואישיים, מרכז לשבטים ולבתי-האב בבסעת הירדן משני עברי הגבול ולכמה מן הכפרים שעל הרי הגלבוע. ככל עיר-גבול היחה בית-שאן מרכז למבריחים, גנבים ושאר חשודים.

שלטונות המנדט ריכזו בעיר זו את רוב מוסדותיהם המנהלתיים והכלכליים לא לעמק בית-שאן בלבד, כי אם גם לרוב ישובי עמק-הירדן המזרחי שהיה מאורגן ב"מועצת איזור הגלבוע". פקידי מוסדות הממשלה, ערבים ברובם, היו יחד עם הפקידים וקציני המשטרה והצבא הבריטיים שחנו בבית-שאן, מר"כ להסתה נגדנו.

חיכוכים ומתיחות על רקע של גניבות, שוד ועיני קרקע ומים היו שכר הים בין תושבי העיר ליישובינו, והמסיתים הסתייעו במתיחות זו ואירגנו בעיר וסביבותיה איגודים צבאיים, במ"כרה להילחם בנו בשעת-הכושר. בשנת 1947 גברה המתיחות על הרקע הנ"ל ועם פרוץ המלחמה בכ"ט בנובמבר נס" ונגרה העיר לפנינו, הוקמו בה מיתריסים, עמדות, מערכת טלפון ואיתות ושלטון זכאיי-מחצה קם בעיר, שהחל במעשי זוטגרות ביישובים. רק מעשי-התראה וקיסים מצידנו, הרתיעו את תושביה ממלחמה גלויה בנו והם הסתפקו בהט" ודה. הטרדה זו אילצה את אנשינו לכונן גות מתמדת ביישובים, ועוד יותר בשדות והכבידה בעיקר על התחבורה.

...בהתקפה על טירת-צבי ב-16 לפברואר אר השתחפו אנשי העיר באופן פעיל. הם הרסו את הגשרים בדרכים כדי למנוע תגבורת שלנו לשדה-הקרב. בין ההרוגים הערבים נמנו גם מאנשי העיר. עוד באותו לילה הוטרה העיר קשה עלידי יחידותינו, ושוב גרתעו אנשיה ממלחמה גלויה בנו. מעתה תכפו התקשיות אנשי העיר בתחבורתנו ותגרות קטנות שתוצאותיהן, נפגעים משני הצדדים, ועשו שכחות. שיירותינו הלכו סחור-סחור וההבטחה לתחבורה נעשתה קשה ודרשה כוחות גדולים יותר. היו ימים שמזג-האוויר לא איפשר את התנועה בדרכי-השדה ולמיספר ישובים נפ"סקה תנועת הנוסעים והובלת התוצרת. מצב זה היה קשה ממש. שני הצדדים התכוננו להכרעה בהזדמנות הראשונה. אנשי העיר הגבירו את מערכת הגנתם, הוציקו תגבורת ואף קיבלו מהמשולש ומעבר-הירדן — תגבורת בנשק, במפקדים ובאנשים מאומנים, וקצין צבאי זר מונה למפקד העיר. יחידות-ה"הגנה" לא יכלו לנקוט פעולה יוזמה ויסודית לשינוי המצב מחשש הסתבכות ישירה עם הצבא והמשטרה הבריטיים שחנו על יד העיר ובתיכה. בינתיים הגבירו את ההבטחה, התארגנו, התאמנו, והצרו בהתמדה את צעדי האויב במטרה להביא את העיר במצור. בחודש אפריל התרכזו בעיר חלק מתושבי הכפרים הערבים הסמוכים, בהעריכם כי היא תהיה מבצר-עוז ליושביה.

שעת ההכרעה נתקרבה
בראשית מאי יצאו הצבא והמשטרה הבריטיים מהעיר, במסרם את בנייני המשטרה והממשלה רשמית לשלטונות העיר. לשני הצדדים היה ברור, כי ההכרעה קרובה. גיוס גדול באנשים

ברשימה זו — מעט העיר לאת-נשכחות" : פרשת כי-בושה של העיר, שהיתה משך שנים קן תככים ומזימות נגד היישוב. יומיים לאחר כיבוש העיר, באמצע מאי אשתקד, היה כל עמק בית-שאן משוחרר, ואנשיו ששוב לא נשקפו להם סכנה מן העורף, נתפנו ביתר-עוז למלחמה בפולשים.

ובאמצעים נערך ביישובינו וההכנות להתקפה על העיר גברה. המצור על העיר הודק, והקשר היחידי בינה לסביבותיה היה באמצעות יחידות קטנות שהסתגנו בלילה.

ב-12 במאי החלה ההתקפה. נתפסו עמדות המשלט בסביבת העיר, כשיחיי דותינו משתמשות שימוש נרחב באמי צעי-מלחמה "פסיכולוגיים". אור לשל"ש עשר במאי די אייר, הורעשה העיר והותקפה עלידי הגדוד המורכב בעיר קרו מאנשי האיזור. אחרי חצות נכבש "תל חוצון", עמדה השולטת על העיר מצפון ומפקד העיר גדרש טלפונית להיכנע. תשובתו השלילית היחה לראשונה יהירה ושחצנית, אך עד מהרה שוכנע,

ולא במעט עיי אמצעי המלחמה ה"פסיכוכוגיים" עם מרגמת "דוד" בראשם, כי אין לו ברירה. בכוקרו של די-13 במאי התנהל משאומתן על תנאי מסירת העיר לכוחותינו, וכצהרי אותו יום נכנסו יחידות ה"הגנה" לעיר, פשטו בה וסיהרוה כשהן צוברות נשק וציוד צבאי רב. דגלנו הוגף על בנין המשטרה האזורי שהיה במשך שנים סמל ומעוז לאוייב.

למסיר בעיר מיד לאחר הכיבוש נבנתה מערכת-הגנה מסועפת שעמל ואמץ צעים רבים הושקעו בה. נכונה היחה הערכתנו, כי אוכלוסייה במיספר כזה, בעמדה הגיאוגראפית והטופוגראפית השלטת על סביבתה, על ציודה ונשקה, היחה יכולה לשמש מכשול רציני לכוחותינו. הכרחי היה המאמץ הכללי לבי-היזמה של כל ישובי האיזור להכריע מבצר זה ולהחזיק בו.

בית-שאן היחה העיר הערבית הראשונה שנכבשה עלידי כוחות ה"הגנה". העיר שהיתה קן תככים ומזימות נגדנו, טוהרה מהאוייב. ולעת הפלישה, יומיים אחרי כיבוש העיר, היה העמק משוחרר ממבצר אויב בתחמו, ואנשיו — משוחררים מהסכנה בערפם — פנו בי-תרעוז למלחמה בפולש.

א. א.